

Verwerpen: verminder het risico voor mens en dier!

Abortus bij schaaap en geit en mogelijke risico's voor de mens

Drachtige schapen en geiten kunnen hun lammeren verwerpen. Dit voortijdig dood ter wereld brengen van de lammeren kan verschillende oorzaken hebben. Van de ziektekiemen die besmettelijk verwerpen kunnen veroorzaken, zijn de meeste niet zonder risico voor de mens. Een aantal gerichte maatregelen kan deze risico's voor de mens verkleinen.

1. Inleiding

Een goede administratie is een wezenlijk onderdeel van de bedrijfsvoering, ook in de agrarische sector. De meeste schapen- en geitenhouders houden een registratie bij van gedekte dieren. Dit maakt het mogelijk om oorzaken van eventuele problemen tijdens de dracht, zoals abortusproblemen, beter op te kunnen sporen.

2. Oorzaken abortus

De oorzaken van abortus bij kleine herkauwers kunnen infectieus en niet-infectieus zijn.

Bekende voorbeelden van niet-infectieuze oorzaken van abortus zijn een hond tussen de schapen, ziekte bij het moederdier, te weinig ruimte aan de voerbak en daardoor ontstane beschadiging van de vrucht en in sommige gevallen verkeerd gebruik van medicijnen of het zodanig uitvoeren van behandelingen dat dit met de nodige stress gepaard gaat.

Bekende oorzaken van besmettelijke abortus bij schaaap en geit zijn: *Toxoplasma gondii*, *Chlamydomphila* abortus, *Listeria monocytogenes*, *campylobacter*, *salmonella*, border disease-virus, *Yersinia pseudotuberculosis*, *Coxiella burnetii*, *Leptospira hardjo*, *Brucella* soorten en schimmels.

Uitgebreide achtergrondinformatie over deze ziektekiemen en de risico's daarvan voor de mens staan beschreven op www.capraovis.nl.

3. Wat te doen bij abortus

De houder van kleine herkauwers die te maken krijgt met abortus onder zijn dieren, doet er verstandig aan zijn dierenarts te raadplegen. Samen zullen zij tot een aanpak moeten komen. Als zij er samen niet uitkomen wil GD daar graag bij helpen. Het allerbelangrijkste is namelijk, zeker als het om meerdere gevallen gaat, om eerst achter de oorzaak te komen.

3.1 Algemene maatregelen

Bij het optreden van abortus op een bedrijf worden de volgende algemene maatregelen geadviseerd:

1. Verwijder het verwerpende dier uit het koppel.
2. Stuur verworpen vrucht en nageboorte op voor onderzoek.
3. Bied overige verworpen vruchten en nageboorten aan ter destructie.
4. Ontsmet, indien mogelijk, de plaats waar vrucht, vruchtwater en nageboorte terecht zijn gekomen.
5. Laat een ooi of geit die heeft verworpen geen andere lammeren zogen.
6. Zwangeren, jonge kinderen, ouderen en mensen met een verminderde weerstand zouden direct en indirect contact met verwerpende kleine herkauwers moeten vermijden. Op een bedrijf met een abortusprobleem moeten zij niet assisteren, niet in de stallen komen en geen contact hebben met de ongewassen kleren van iemand die heeft geassisteerd bij een verlossing.
7. Verwerk melk van verwerpende dieren niet rauw tot producten.
8. Stof, mest, hooi en stro kunnen op een besmet bedrijf verwekkers bevatten en voorkomen moet worden dat de wind voor verspreiding zorgt.
9. Rijd mest en stro bij voorkeur uit bij rustig weer en werk dit zo spoedig mogelijk onder.

3.2 Diagnostiek

Stuur, indien mogelijk, niet alleen de verworpen vrucht maar ook de nageboorte op voor onderzoek naar de Gezondheidsdienst voor Dieren. Van een niet-afgekomen nageboorte is meestal wel een gedeelte te bemachtigen en op te sturen. Het onderzoeksmateriaal moet zo vers mogelijk zijn. Bijna even belangrijk als het opgestuurde materiaal is de bij dat materiaal geleverde anamnese (het verhaal met de ziektebeschrijving).

Daarbij gaat het vooral om:

- het stadium van de dracht,
- de leeftijd van de ooi,
- het aantal dieren dat heeft geaborteerd,
- het eventueel ziek zijn van de ooi,
- de vraag of er wel of geen problemen in een vorig jaar waren,
- de vraag of het zelfgefokte of aangekochte ooien betreft,
- het soort voer dat wordt verstrekt,
- eventueel andere opmerkelijke feiten.

De diagnostiek is niet altijd eenvoudig en vaak moet meerdere keren materiaal voor onderzoek worden aangeboden. Bovendien is onderzoek niet gratis. Als eenmaal een diagnose is gesteld is daarmee het probleem nog niet opgelost: niet voor alle oorzaken bestaat een goede behandeling en gerichte preventieve maatregelen zijn ook niet altijd mogelijk. Toch raden wij het instellen van een behandeling zonder diagnose om een aantal redenen ten stelligste af.

3.3 Waarschuwing

Een schapen- of geitenhouder moet de oorzaak van zijn abortusprobleem kennen om gericht te kunnen ingrijpen. Nog belangrijker is het om te weten of de ziektekiem die de problemen veroorzaakt risico's heeft voor de mens: heel veel abortusverwekkers bij kleine herkauwers zijn namelijk niet zonder risico voor de mens. Mensen met een verminderde weerstand, jonge kinderen, oude mensen maar vooral zwangere vrouwen lopen een verhoogd risico om zelf ziek te worden na contact met zo'n ziektekiem.

Zolang geen onderzoek heeft plaatsgevonden en dus nog niet vaststaat of er sprake is van besmettelijk verwerpen, is voorzichtigheid geboden. Op bedrijven waar nog geen diagnose is gesteld, zouden bovengenoemde risicogroepen niet moeten helpen tijdens de aflamperiode. Ze zouden ook niet in de stal moeten komen en zelfs niet contact moeten hebben met de ongewassen kleren van de partner die geassisteerd heeft bij een verlossing. Ook zouden bezoekers moeten worden geweerd uit de stal.

Nadere informatie kunt u ook vinden op:

www.capraovis.nl

www.gddeventer.com

www.rivm.nl

www.ggd.nl

voor gezonde dieren

